

Hordaland fylkeskommune
Regionalavdelinga,
Klima og naturressursseksjonen
Postboks 7900
5020 BERGEN

Uttalelse til Klimaplan for Hordaland 2014-2030.

Naturvernforbundet Hordaland viser til mottatt klimaplan for Hordaland. Vi vil berømme fylkeskommunen for godt faglig arbeid, men viktig at målsetting og strategier forbedres, så kunnskap bedre kan omsettes i klimahandling.

KAPITTEL 1

1.1 VISJON

Et framtidssbilde og klimavisjon for Hordaland i 2030, bør også inkludere robusthet og økologisk bærekraftighet.

Foreslått endring:

I 2030 er Hordaland på god veg til å vere eit robust, berekraftig og økologisk orientert nullutsleppssamfunn.

1.2 MÅL

KLIMAGASSUTSLEPP

Klimagassutslippene må reduseres systematisk og gradvis over tid. Det er mange ulike vedtak som til sammen bidrar til å gjøre samfunnet klimavennlig og bærekraftig. Derfor er det formålstjenlig å ha en årlig målsetting i stedet for et mål utenfor valgperioden for de folkevalgte. En årlig målsetting på 5 % reduksjon i klimagassutslippene vil øke sannsynligheten for at utslippene Hordaland reduseres med minst 85-90 prosent innen 2050. Dette er i tråd med IPCCs anbefalinger om hvor mye rike land må redusere sine klimagassutslipp for å unngå de mest alvorlige klimaendringene.

Foreslått endring:

Utslepp av klimagassar i Hordaland skal reduserast med 5 % årleg, slik at utsleppa er redusert med minst 22 % innan 2020 i høve til 1991 og minst 40 % innan 2030 i høve til 1991.

ENERGI

Tap av naturmangfold er en stor trussel for økosystemene. Disse systemene bidrar til at samfunnet, arter og dyr får ren luft, rent vann og ren mat. Det er derfor positivt at klimaplanen også tar hensyn til naturmangfold.

Høyt energiforbruk belaster naturen og vanskelig å oppretholde uten høye klimagassutslipp. Derfor er et bærekraftig samfunn også et lavenergisamfunn.

Energiforbruket må reduseres systematisk og gradvis over tid. Det er mange ulike vedtak som til sammen vil bidra til å redusere energiforbruket i regionen. Det er

derfor formålstjenlig å ha en årlig målsetting som bidrar til å innfri et mer langsiktig mål. 20% reduksjon fra 2014 til 2020 (6 år) fra 25099 GWh i 2007 til da 20079,2 GWh i 2020 medfører en årlig prosent reduksjon på 3,7%.

Foreslått endring:

Energibruken i Hordaland skal effektiviserast med 3,7 % årleg slik at energibruken er minst 20 % lågare innan 2020 og minst 30 % lågare innan 2030 i høve til 2007. Energibehovet til alle føremål skal i størst mogleg grad dekkjast av fornybare energikjelder utan tap av naturmangfald.

KAPITTEL 2

Side 16: RCP 2,6:

Dette alternativet forutsetter også at klimagasser tas ut av atmosfæren. Dette bør også være omtalt i teksten.

Bør også få med at antall tilgjengelige klimakvoter i ECT reduseres med litt over 2 prosent pr. år.

KAPITTEL 3

MÅL FOR ENERGIPRODUKSJON OG -DISTRIBUSJON

Natur og samfunn er avhengig av velfungerende økosystem for å få rent vann, ren luft og ren mat. Energiproduksjon utgjør en stor trussel mot naturmangfoldet. Derfor viktig å fremme de teknologiene med minst mulig miljøskade som ikke svekker naturmangfoldet ytterligere.

Foreslått endring:

Hordaland skal produsere og distribuere energi for å auke andelen og mangfaldet av fornybar energi med minst mogleg miljøskadeleg produksjon og som ikkje skadar naturmangfaldet i produksjon eller drift.

3.6 STRATEGIAR FOR ENERGI

Strategi A: Energieffektivisering skal vere førstevalet

Strategi B: Vere ein føregangsregion i produksjon av fornybar energi

Strategi C: Utvikle påliteleg distribusjonsnett for energi

STRATEGI A: ENERGIEFFEKTIVISERING SKAL VERE FØRSTEVÅLET

1. Energieffektivisering i bygningar (stasjonære føremål), i næringsliv (prosessføremål) og i transport (mobile føremål).

STRATEGI B: VERE EIN FØREGANGSREGION I PRODUKSJON OG LAGRING AV FORNYBAR ENERGI

2. Fossil energi skal produserast med lågast moglege klimagassutslepp og i aukande grad erstattast med fornybar energiproduksjon.

3. Utvikle og ta i bruk nye former og teknologi for energiproduksjon og lagring av energi. Kompetanse, forskning og utdanning på energifeltet skal styrkjast. Verkemidlar må sikre utvikling, produksjon og tilgang til marknad/ sluttbrukar. Arbeide for betre vilkår for solenergi og offshore vindkraft.

4. Energiproduksjonen må skje med minst mogleg arealkonfliktar, og med omsyn til naturmangfald, friluftslivområde og store landskapsverdiar i fylket. Jf. Fylkesdelplan for små vasskraftverk.

Studier fra BKK i Dalelva viser at om produksjonsøkning og reduksjon gjøres mer varsomt, forbedres levevilkårene til artene i vassdraget. Slik produksjonsmetoder burde også vært innført i hele Hordaland.

Foreslått endring:

5. Effektivisere og modernisere eksisterande vasskraftverk og tilpasse produksjonsendringar til vassdragas bereevne.

6. Prioritere fornybar energiproduksjon kor lagring av energien er mogleg utan tap av naturmangfald.

7. Byggje ut nær- og fjernvarmenett med grunnlast frå tilgjengelege fornybare energikjelder, avfall eller spillvarme for å sanere oljefyringsanlegg og auke bruk av vassboren varme. Ulike fossilfrie energikjelder bør testast ut som spisslast og reservekapasitet.

STRATEGI C: UTVIKLE PÅLITELEG DISTRIBUTJONSNETT FOR ENERGI

8. Utvikle distribusjonsnettet slik at fornybar energi i størst mogleg grad kan erstatte fossil energi.

9. Kraftnettet skal ha kapasitet og drift som sikrar høg leveringstryggleik av elektrisitet.

Energioverføringa må skje med minst mogleg energitap. Effekttoppene i straumnettet må kunne dempast på etterspurnadssida.

10. Lokal bruk av energiresursane hindrar unødig energitap gjennom distribusjon og lagring. Kraft- og varmenett må vere ope for levering av småskala produksjon av kraft og varme der dette kan gje betre utnytting av ressursane.

11. Kraftnettet skal byggjast med minst mogleg arealkonfliktar. Ein skal ta omsyn til naturmangfald, friluftsområde og store landskapsverdiar i fylket, jf. Fylkesdelplan for små vasskraftverk.

12. Kraftnett med lågare spenningsnivå skal kablast når det er naudsynt på grunn av busetnad, naturmangfald, friluftslivområde og store landskapsverdiar.

13. Komplette infrastruktur for elektrifisering av transport skal byggjast ut i heile fylket innan 2020.

KAPITTEL 4:

MÅL FOR BYGNINGAR

Foreslått endring:

Energibruken i Hordaland skal effektiviserast med 3,7 % årleg slik at energibruken er minst 20 % lågare innan 2020 og minst 30 % lågare innan 2030 i høve til 2007.

Energibehovet til alle føremål skal i størst mogleg grad dekkjast av fornybare energikjelder utan tap av naturmangfald.

Utslepp av klimagassar frå byggsektoren i Hordaland skal reduserast ved konvertering til alternative fornybare energikjelder og klima- og miljøvenleg materialbruk.

4.3 STRATEGIAR FOR KLIMAVENLEGE BYGNINGAR I HORDALAND

Strategi A: Meir effektiv energibruk

Strategi B: Energikonvertering

Strategi C: Meir miljøvenleg materialbruk

Strategi D: Auka kompetanse og rådgjeving

STRATEGI A: MEIR EFFEKTIV ENERGIBRUK

1. Bygge og rehabiliterer til energismarte og miljøvenlege bygg
2. Fylkeskommunale bygg skal vere førebilete på miljø- og klimavenleg bygging og rehabilitering

STRATEGI B: ENERGIKONVERTERING

3. Avvikle oljefyr og etablere alternative fornybare energikjelder
4. Bruke meir bioenergi i nær- og fjernvarmeanlegg.
5. Hordaland fylkeskommune skal gå føre som eit godt eksempel og energikonvertere eigne bygg.

STRATEGI C: MEIR MILJØ- OG KLIMAVENLEG MATERIALBRUK

6. Bruke meir og utvikle miljø- og klimavenlege materialar, produkt og tekniske løysingar med låge klimagassutslepp
7. Spesifisere miljø- og klimavenleg materialbruk i fylkeskommunens eigne prosjekt og bruke livssyklusvurderingar.

STRATEGI D: AUKA KOMPETANSE OG RÅDGJEVING

8. Utvikle eit solid, komplett og operativt kompetansemiljø på energi- og klimavenlege bygg, og samarbeide med nasjonale FoU-miljø som Sintef og NTNU
9. Gi råd om energieffektive løysingar til huseigarar, entreprenørar og kommunar.
10. Samarbeide om erfaringsutveksling og opplæring og utvikle samarbeidsfora i heile fylket.

Kapittel 5

MÅL FOR AREALBRUK

Hordaland skal ha eit berekraftig utbyggingsmønster som reduserer transportbehovet, stimulerer til kortare og meir miljøvenlege reiser, og unngår nedbygging av verdifulle areal.

MÅL FOR TRANSPORT

Klimagassutslippene må reduseres systematisk og gradvis over tid. Det er mange ulike vedtak som tilsammen bidrar til å gjøre samfunnet klimavennlig og bærekraftig. Derfor er det formålstjenlig å ha en årlig målsetting i stedet for et mål utenfor valgperioden for de folkevalgte. En årlig målsetting på 5 % reduksjon i klimagassutslippene vil øke sannsynligheten for at utslippene Hordaland reduseres med minst 85-90 prosent innen 2050. Dette er i tråd med IPCCs anbefalinger om hvor mye rike land må redusere sine klimagassutslipp for å unngå de mest alvorlige klimaendringene.

Foreslått endring:

Klimagassutslepp frå vegtrafikk i Hordaland skal reduserast med 5% pr. år, slik at utsleppa er minst 20 % lågare innan 2020. Samla klimagassutslepp frå mobile kjelder i fylket skal i 2030 vere minst 30 % lågare enn i 1991.

5.3. STRATEGIAR FOR AREAL OG TRANSPORT

Strategi A: Klimavenleg utbyggingsmønster

Strategi B: Meir gange, sykkel og kollektivtransport

Strategi C: Avgrense biltrafikken

Strategi D: Overgang til transportmidlar med lågare eller null utslepp

STRATEGI A: KLIMAVENLEG UTBYGGINGSMØNSTER

Foreslått endring:

1. Senter- og knutepunktstrukturen skal bygge opp om eit meir konsentrert utbyggingsmønster langs kollektivaksar.
2. Hordaland fylkeskommune skal ta ei aktiv rolle som regional planstyresmakt.
3. Samordna areal- og transportplanlegging lokalt og regionalt

RETNINGSLINER FOR PLANLEGGING

Retningslinene skal leggest til grunn for regional og kommunal planlegging. Framlegg til planar i strid med retningslinene gjev grunnlag for motsegn frå regional planmynde.

STRATEGI B: MEIR SYKKEL, GANGE OG KOLLEKTIVTRANSPORT

Forurensning og arealbruk fra veitransport er langt over det som er bærekraftig. Bør derfor styrke ambisjoner for både kollektiv, sykkel og gange. Bør også ha en tydelig målsetting om kvalitet på sykkelvei og annen tilrettelegging og hvilke områder dette skal prioriteres.

Forslag til endring:

4. Delen av reiser med kollektivtrafikk i Bergensområdet skal vere 25% av alle reiser i 2030.

5. Delen av reiser til fots i Bergensområdet skal vere 21 % av alle reiser i 2030. I resten av fylket

skal det aukast monaleg.

6. Delen av reiser med sykkel i Bergensområdet skal vere 25 % av alle reiser i 2030. I resten av

fylket skal det aukast monaleg.

7. Legge tilrette for ekspresssykkelveggar med plass til transportsyklar innan 5 km. fra sentre, større arbeidsplassar og skolar. Fremme bruk av elektriske syklar, som alternativ til bruk av bil i fylket. Tilrettelegge for låsbare sykkelkap ved sentre, kollektivknutepunkt, skolar og større arbeidsplassar.

STRATEGI C: AVGRENSE BILTRAFIKKEN

8. Innføring av differensierte bompengar i og kring Bergen i høve:

o rushtid

o miljøutslepp

o tal passasjerar i bilen

9. Reduksjon i talet på offentlege og private langtids-parkeringsplassar i sentrale delar av Bergen.

Foreslått endring:

10. Etablere innfartsparkering og sykkelparkering ved større kollektive trafikknutepunkt utanfor sentrale delar av Bergen.

1. Kommuneplanen skal fastsetje senterstruktur i samsvar med regional plan.
2. Bustadområde, arbeidsplassintensive næringsområde, skule og barnehage bør lokaliserast nær kvarandre og i tilknytning til kollektivnettet.
3. I Bergensområdet skal bustadområde og arbeidsplassintensive næringsområde lokaliserast i tilknytning til kollektivnettet.
4. Fortetting skal vektleggjast framfor nye spreidde bustadareal. Ledig kapasitet i eksisterande byggjeområde skal vurderast opp mot behovet for nye bustader. Fortetting og utbygging må skje med kvalitet og utan nedbygging av verdifulle areal.
5. Jordressursar er karbonlager og skal takast vare på, med lågast moglege utslepp av klimagassar.
6. Kommunal planlegging skal sikre areal for samanhengande sykkelveggar mellom målpunkt som skule og senterområde
7. I sentrumsområde skal det leggjast til rette for attraktive gangaksar mellom viktige målpunkt.

KAPITTEL 6: NÆRING

MÅL FOR NÆRING

Forslag til endring:

Næringslivet i Hordaland skal ha lågast moglege utslepp av klimagassar og lågast mogleg energibruk per produsert eining. Forsking og innovasjon skal bidra til berekraftige løysingar på klimautfordringane. Satsing på berekratig matproduksjon er viktig for Hordaland.

STRATEGIAR FOR NÆRING

STRATEGI A:

KLIMAFOKUS GJENNOM REGIONAL NÆRINGSPLAN FOR HORDALAND

Kapittel 6 om strategier for næring bygger mellom annet på Regional næringsplan 2013-2017. Regional næringsplan for 2013-2017 har få konkrete strategier for å fremme et klima- og miljøvennlig næringsliv. Dette er særlig problematisk tatt i betraktning at økning av klimagassutslipp i næringslivet fra 1991 til 2006 var på hele 37 %. 80 % av utslippene kommer fra industri og bergverk. På landsbasis har industriutslippene gått opp (Kilde er høringsutkastet for klimaplan i Hordaland). Hordaland fylkeskommune har derfor en vei å gå for å faktisk bidra til de ønskede reduksjonene i klimagassutslipp og da er det behov for konkrete strategier. I fremtidige regionale næringsplaner der det derfor svært viktig at man i mye større grad inkluderer strategier som vil bidra til et grønt skifte i næringslivet. (I den følgende teksten vil innspillene vise til den i dag gjeldende Regionale næringsplanen.)

Forslag til endring:

1. Fremje meir miljøvenleg entreprenørskap og innovasjon
2. Fremje relevant kompetanse innan miljøvenleg vare og tenesteproduksjon.
3. Velfungerande regionar og attraktive sentre som legg mest mogleg til rette for miljøvenleg transport, f.eks. gjennom mange lokale tenestetilbod.

Strategi A: Klimafokus gjennom regional næringsplan for Hordaland

1. Meir entreprenørskap og innovasjon

Naturvernforbundet Hordaland er enig i at entreprenørskap og innovasjon kan være bra, men det har noe å si hva man finner på, ikke bare at man finner på noe. Derfor er det viktig å få frem at man vil fremme mer *miljøvennlig* entreprenørskap og innovasjon.

Det er positivt at fylkeskommunen er med å starte opp Klimapartnere som et initiativ for bedrifter som ønsker å bli mer miljøvennlig, men det er vel så viktig at industrien som bidrar mest til klimagassutslipp gjennomfører store tiltak. Hordaland fylkeskommune bør derfor også bidra til at Business region Bergen dreier fra et fossilt til et mer miljøvennlig og bærekraftig fokus. Hordaland fylkeskommune bør jobbe for en attraktiv og miljøvennlig næringsutvikling i regionen. En attraktiv og miljøvennlig næringsutvikling er en viktig forutsetning for å få en grønn omstilling av samfunnet. Det haster å gjøre næringslivet i Hordaland mer karboneffektiv. En reduksjon på minst 37 % av klimagassutslippene bør være målsettingen for første del av planperioden.

Hordaland fylkeskommune bør også jobbe for at miljøvennlig entreprenørskap og innovasjon blir en økende del innovasjonsinitiativene på Vestlandet. Innovasjon Norge der fylkeskommunen eier 49 % kan brukes aktivt for å fremme miljøvennlige innovasjon og nye bedrifter.

Programmet Virkemidler for regional FoU og innovasjon (VRI) er Forskningsrådets særskilte satsing på forskning og innovasjon i norske regioner. I samarbeid med Forskningsrådet har Hordaland et eget VRI-prosjekt der målet er å bedre samhandling mellom forskingsinstitusjoner og bedriftene i regionen. Et fokus på regionale virkemidler for å fremme miljøinnovasjon gjennom VRI-prosjektet og liknende prosjekter vil derfor kunne være med å bidra til et grønt skifte.

I tillegg bør Hordaland fylkeskommune, som deleier i Regionale forskningsfond (RFF) Vestlandet, arbeide for å prioritere støtte til forskningsprosjekter som tar sikte på å støtte oppunder miljøvennlig innovasjon. Her er 'bærekraftig matproduksjon' et av flere satsingsområder som er blitt prioritert i fondet og dette ser vi positivt på. Likevel, Hordaland fylkeskommune bør være en pådriver for å få de andre fylkeskommunene som eier fondet (Sogn og Fjordane og Rogaland) til å prioritere 'miljøvennlig energi' heller enn 'energi' til å bli et satsingsområde for fondet, da satsing på energi her også kan omfatte (økt) satsing på olje- og gasssektoren.

http://www.regionaleforskningsfond.no/prognett-vestlandet/Om_fondsregion_Vestlandet/1253953763267

Forslag til endring:

1. Fremje meir miljøvenleg entreprenørskap og innovasjon

I 6.2.1 bør det også inkluderes eksempler på flere av de innovasjons og næringsinstitusjonene i Hordaland som kan bruke aktivt for å fremme bærekraftig entreprenørskap og innovasjon.

Forslag til endring:

2. Fremje relevant kompetanse innan miljøvenleg vare og tjenesteproduksjon.

Regional næringsplan nevner ikke miljø med et ord i sitt kapittel om “fleire mer relevant kompetanse”. Derfor er det spesielt viktig at klimaplanen får frem at det er viktig å fremme relevant kompetanse med tanke på mer miljøvennlig vare- og tjenesteproduksjon, og hvordan man har tenkt til å oppnå dette.

Hordaland fylkeskommune har som ansvarlig for videregående opplæringen en spesiell mulighet for å fremme miljøbevissthet hos dagens ungdommer. Styrking av kompetanse på miljø i videregående skole er relevant på svært mange ulike linjer. Vi nevner her noen eksempler på hvordan miljøperspektivet kan integreres i videregående skolen.

I videregående skole vil man på ulike linjer kunne være med å starte opp en ungdomsbedrift. Det er mange eksempler på ungdomsbedrifter der elevene ikke kun er opptatt av at bedriften skal tjene penger, men også at bedriften skal ha et sosialt formål. Det er eksempler på ungdomsbedrifter med et spesielt fokus på miljø (eksempelvis ved å lage barnebok om miljø), men miljøaspektet kan styrkes ytterligere. Eksempelvis kan Hordaland fylkeskommune ta initiativ til at miljø inkluderes som et kriterie i prisen for sosialt entreprenørskap som deles ut under NM i ungdomsbedrifter eller at det deles ut en egen miljøpris til ungdomsbedrifter. Det er også mulig å dele ut en egen miljøpris for ungdomsbedrift i Hordaland som er best på miljø. Dersom fremtidens entreprenører ønsker å lage gode grønne bedrifter, vil det øke sannsynligheten for å få et grønt næringsliv.

Relevant miljøkompetanse er ikke minst viktig på linjer som utdanner elektrikere, tømrere og rørleggere. En miljøbevisst tømrer vil gjerne være mer opptatt av å finne bedre alternativ til skadelige kjemikalier og materialer. God kompetanse på energirådgivning vil også være sentralt for å kunne gjøre det enklere å redusere miljøbelastning i bygningsmassen. En miljøbevisst rørlegger vil kunne ha sterkere interesse av å finne varmepumper som reduserer husholdets energibruk aller mest. Frafall ved videregående skole er et stort problem, men vi tror et økt fokus på hvordan elevene kan være med å bidra til et bærekraftig samfunn, vil kunne være en motivere til å fullføre skolegang.

På høyere utdanning er det også viktig med fokus på å utdanne studenter som kan rustet til å skape et bærekraftig samfunn. Samarbeid med høyere utdanning for å fremme kompetanse på miljø er derfor svært viktig.

Vedlegg: <http://www.ue.no/Kalender/NM-for-Ungdomsbedrifter-2014/Beste-sosiale-entreprenor>

Beste sosiale entreprenør

Prisen tildeles en ungdomsbedrift som ønsker å løse en sosial utfordring gjennom sin ungdomsbedrift.

Juryen legger vekt på følgende kriterier:

- Har bedriften en klar definert sosial utfordring som de ønsker å løse?
- Har bedriften en nyskapende (innovativ) løsning?
- Har bedriften fokus på dobbelt bunnlinje, dvs. kan den vise til sosial endring og fremtidig økonomisk bærekraft?
- Skaper bedriften begeistring for sitt arbeid?

Bedriften skal sende inn en kort beskrivelse (maks 2 A4 sider) i PDF-format som omtaler punktene over. Juryen gjennomfører intervju på stand.

- See more at: <http://www.ue.no/Kalender/NM-for-Ungdomsbedrifter-2014/Beste-sosiale-entreprenor#sthash.QXwWlTvG.dpuf>

3. Velfungerande regionar og attraktive sentre som legg til rette for naturmangfald og miljøvenleg transport f.eks. gjennom mange lokale tenestetilbod.

Arealpolitikken er lokale myndigheters viktigste verktøy for å ta vare på miljøet. Det er svært sentralt at regionsutvikling og sentrumsutvikling legger vekt på å ta vare på naturen og fremme mest mulig miljøvennlige transport. Dette bør komme tydelig frem gjennom forslag til strategi i klimaplan, særlig ettersom dette er sparsommelig nevnt i regional næringsplan.

Naturvernforbundet Hordaland håper Hordaland fylkeskommune vil bidra til regional bærekraftig utvikling gjennom miljøvennlig innovasjon, kompetanseheving og satsing på framtidens næringsliv. Samtidig er det viktig å redusere fylkets sårbarhet knyttet til høy eksponering snart utdatert fossil industri.

Med vennlig hilsen
NATURVERNFORBUNDET HORDALAND

Nils Tore Skogland
Daglig leder

Svein Sjøtun
Medlem i klima- og transportgruppen

Kristin Rørvik
Prosjektkoordinator